

CD KLASSIEK

Verloren cantate
Johann Sebastian Bach

Het kan dus, muziek die verloren ging en verrijst uit de vergetelheid zonder dat de partituur werd teruggevonden. *Klagt, Kinder, klagt es aller Welt* was een cantate van Bach die ook de *Köthener Trauermusik* (treurmuziek van Köthen, vandaag een stad in Sachsen-Anhalt) wordt genoemd en in Bachs oeuvre het nummer BWV 244a meekreeg.

Bach componeerde het in 1729 als een soort rouwmuziek voor Leopold van Anhalt-Köthen, een Duitse prins die in 1728 stierf en vandaag voornamelijk herinnerd wordt omdat hij tussen 1727 en 1723 de werkgever van vader Bach was. Die deed immers aan het hof van Köthen dienst als kapelmeester. Later verkaste Bach naar Leipzig, waar hij als kerkmusicus zijn grootste werken zou schrijven. Maar tegelijk bleef hij het hof in Köthen van muziek voorzien. Prins Leopold stierf aan de pokken, toen een gevreesde ziekte.

Voor de kenners: de beroemde *Matthäus-Passion* draagt het oevernummer BWV 244. *Köthener*

Trauermusik is eigenlijk een double van die onsterfelijke passiemuziek. De tekst omvatte vier delen, waarin zowel de rouw om het overlijden van de vorst, de herinnering aan zijn daden als het geloof in het eeuwige leven werden uitgedrukt.

Het stuk werd één keer uitgevoerd en wel op 24 maart 1729, de dag zelf of nadat de stoffelijke resten van de prins werden bijgezet in de hoofdkerk. Niemand minder dan Anna Magdalena Bach, de tweede vrouw van de componist, zong de sopraanpartij. We weten wel wat over de uitvoering van het stuk, maar de muziek zijn we kwijt.

Van *Köthener Trauermusik* werden sinds 2000 meerdere reconstructies gemaakt. Er bestaan twee opnames. Raphaël Pichon en zijn Ensemble Pygmalion gaven vorige herfst bij Harmonia Mundi een cd uit met hun versie. En we moeten eerlijk zijn, je denkt voortdurend aan de passie. Wat wij horen is een parodie. De *Matthäus-Passion* dateerde van 1727 en Bach schaamde zich niet ervoor ouder materiaal te herwerken. De *Matthäus* werd nog enkele keren tijdens Bachs leven opgevoerd, zo ook op 15 april 1729, twee weken na de klus die de Bachs in Köthen moesten klaren. (EDS)

Johann Sebastian Bach, *Köthener Trauermusik BWV 244a*, door Pygmalion onder leiding van Raphaël Pichon, HMC902211, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Madrigaal
Cipriano de Rore

Dit jaar is een feestjaar voor Cipriano de Rore. Vijf eeuwen geleden werd hij geboren. De Rore (1515 of 1516-1565) stamt uit het Oost-Vlaamse Ronse en hij was een van de van de grootste componisten van de late renaissance. Hij behoort tot de laatste generatie Nederlandse polyfonisten, maar zijn componistenloopbaan speelde zich ook in Italië af.

De Rore overleed in Parma. Onduidelijk is zijn band met Margaretha van Parma, een buitenechtelijk kind van keizer Karel V, geboren in Oudenaarde en ge-

huwd met Ottavio Farnese, hertog van Parma en Piacenza. Margaretha diende ook als landvoogdes van de Nederlanden.

De Rore was een succesrijk componist van madrigalen en gaf ook twee boeken met motetten uit. Deze cd is opgebouwd rond het madrigaal *Ancor che col partire*. We horen een staalkaart van het kunnen van Cipriano de Rore, met muziek op de breuklijn van de grote traditie van de polyfonie en de madrigalen, waarin we al Claudio Monteverdi horen aankomen. Die zou later dezelfde post als De Rore in Venetië bekleeden.

De invloed van Cipriano de Rore was groot. Vele werken op deze cd werden nog na lang na zijn dood ten gehore gebracht, tot ongeveer 1600. (EDS)

Cipriano de Rore, *Ancor che col partire*, door Juliette Perret, Lionel Desmeules, Jean Tubéry & het Kamerkoor van Namen, Ricercar, RIC 355 (digitaal), 19 euro.

BOEK SOCIAAL

Dementie als verhaal
Du Meunier & Goedemé

Dementie is de ziekte van onze tijd. Velen zijn oprecht bevreesd dat ze er ooit te maken mee te krijgen. Anderen vragen zich af of ze bereid of in staat zouden zijn hun naaste, vaak ook geliefde, in zo'n pijnlijke en zware levensfase te blijven bijstaan als mantelzorgers.

Over dementie werd al heel wat gepubliceerd, maar de patiën-

ten en hun directe naasten komen daarin nog te weinig aan bod. *Brood en bomen* (een vreemde titel) vult die lacune op. Eric Du Meunier, zorgcoördinator bij SEL Amberes, trok met zijn bandopnemer van Zeebrugge over Hasselt tot Utrecht en sprak met beide groepen, patiënten en mantelzorgers. Maar ook met artsen, maatschappelijk werkers en mensen achter creatieve initiatieven en in zelfhulpgroepen. Hoe ervaren personen met dementie hun omgeving? Hoe ervaren ze zichzelf? Hoe ga je om met een ondankbare moeder? Wat doet een zoon met een agressieve vader? Wat maakt voor al die mensen nu precies het verschil in ondersteuning?

We krijgen een diepgaand inzicht in wat er inzake dementie in Vlaanderen gebeurt en hoe zorgverleners bij ons kijken naar het fenomeen. En ook hoe patiënten naar zichzelf kijken. Dat blijkt danig verrassend. Vaak gaat het dan ook om personen

die een carrière hadden opgebouwd, welbespraakt, opgeleid en ervaren. Veel ethische vragen komen naar voren, over wilsbeschikking en dergelijke.

Brood en bomen is een boek met luchtige en minder luchtige verhalen over mislukkingen, valkuilen en successen, boordevol grote en kleine praktische tips en ook met aandacht voor dementie en zingeving. Bij het boek hoort een *Sociale kaart dementie* en een informatieve dvd. (EDS)

Eric Du Meunier & Hugo Goedemé *Brood en bomen. Dementie uitgelicht*, Epo, Berchem, 2015, 204 blz., 18 euro, ISBN 978 94 6267 028 0.

BOEK SPIRITUALITEIT

De demon bevechten
Anselm Grün

Anselm Grün is een veelschrijver en inmiddels in heel Europa een gevierd spiritueel auteur, maar toch bovenal monnik en benedictijn. In de abdij van Münsterschwarzach was hij vele

jaren lang econoom en begeleider in het gastenhuis. Hij leeft en werkt er op het ritme van het abdielven.

In zijn jongste boek, *Leven in balans*, probeert hij de regel van Benedictus te vertalen voor mensen van vandaag. Hij distilleert uit de oude kloostregel de idee dat maat houden goed voor je is. Dat klinkt niet nieuw en zeker niet opwindend. Anselm Grün laat zien dat het er allereerst om gaat je maat te kennen: er is niet één maat die voor iedereen geldt. Bepaal eerst wat voor jou de juiste maat is en vaar daarbij op je intuïtie. Zo luidt zijn boodschap.

In zijn uiteenzetting grijpt Grün vaak terug naar de oude monniken. Die omschrijven het verlies van balans als *akedia*, het onvermogen om hier en nu te leven. De oude monniken noem-

den *akedia* een demon die de mens plaagt en maakt dat we ergens anders willen zijn, als het maar niet hier is. Hij maakt dat we ons overal druk om maken. Grün ziet de oude demon overal opduiken. De therapie van Benedictus tegen *akedia* was een goede structuur en „bij jezelf blijven“. Zo vult Anselm Grün de *stabilitas* van een abdij in. (EDS)

Anselm Grün, *Leven in balans. Geïnspireerd door de regel van Benedictus*, Spirito, Averbode, 2015, 155 blz., 17,95 euro, ISBN 978 90 7995 600 5.

BOEK GESCHIEDENIS

Zwarten aangepakt
Geert Clerbout

Geschiedenis is nimmer eenvoudig. Het einde van de Tweede Wereldoorlog ligt al zeventig jaar achter ons en toch beroert die wereldbrand de gemoeieren nog steeds. Wekelijks worden op tv meerdere documentaires uitgezonden die een of ander aspect van Wereldoorlog II belichten, laatst op Canvas nog meerdere uitzendingen over het duistere charisma van Hitler en enkele reportages over overlevenden van de shoah, de Jodenmoord.

In ons land is Wereldoorlog II direct verbonden met het driespan verzet-collaboratie-re-

pressie. De actualiteit daarvan toonde nog het relletje over het vermeende collaboratieverleden van Maurice Onkelinx, grootvader van PS-voorzitter Laurette. En in ons land leidt blijkbaar vooral de repressie vandaag nog tot politieke controverse. Hoewel wetenschappelijk onderzoek vele mythes al lang heeft ontkracht, houden die toch stand.

In *En nu gaan ze boeten!* komen de mensen die het zelf meemaakten aan het woord – collaborateurs, hun kinderen, verzetsmensen, journalisten, politici, professoren, advocaten en substituten. Hun getuigenissen loodsen je door de eerste jaren na de oorlog en voeren je van de woelige septemberdagen van 1944, toen slechts de wet van de straat gold, over interneringskampen en gevangnissen naar de rechtszaal. Ze vertellen over de vernederingen en de excessen, maar evengoed over hulp uit onverwachte hoek.

Het resultaat is een wat vreemd boek. De verhalen kunnen schrikbarend zijn: vernederingen, verkrachtingen, blind geweld, broodroof, honderden executies. Toch voel je aan sommige verhalen dat ze door de tand des tijds werden geboetseerd. De au-

teur zegt daarover: „Ieder heeft zijn waarheid, zijn visie, zijn mening. En ieder heeft recht op zijn overtuiging en geloof. De repressie was een periode die onvermijdelijk was, en ook nodig, om van daaruit verder te kunnen bouwen aan een Belgische toekomst. Dat er fouten zijn gemaakt, daar twijfelt niemand aan. Maar dat die repressie is gevoerd in eer en geweten, daar zou ondertussen ook niemand meer aan mogen twijfelen.“ Einde citaat.

De getuigenissen werden meestal geput uit archiefmateriaal en boeken. De vraag blijft echter open: was de repressie rechtvaardig? (EDS)

Geert Clerbout, *En nu gaan ze boeten! Repressie tegen zwarten in Vlaanderen na WO II*, Van Halewyck, Leuven, 2015, 220 blz., 22,50 euro, ISBN 978 94 6131 365 2.